

СТАНОВИЩЕ

от д-р Тодор Борисов Кобуров – доцент в Института за държавата и правото при БАН

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен '**доктор**'

в област на висше образование 3. Стопански, социални и правни науки

професионално направление 3.6. Право

Автор: Сузана Вескова Цанова - Рангелова

Тема: ГРАЖДАНСКОПРАВНА ЗАЩИТА НА ЛИЧНОСТТА И СЕМЕЙНИТЕ ОТНОШЕНИЯ ПРИ ДОМАШНО НАСИЛИЕ

Научен ръководител: доц. д-р Иван Цветанов

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Представеният от Сузана Вескова Цанова - Рангелова комплект материали на дисертационен труд е в съответствие с изискванията и включва всички необходими документи, съгласно процедурата за избор за научната степен „доктор“.

Колегата е завършила специалност „право“ в ЮЗУ „Неофит Рилски“ през 2006 г. Редовен докторант към същия университет, зачислена със Заповед №2340 от 14.10.2011 г. в професионално направление 3.6. Право, докторска програма – „Гражданско и семейно право“. Отчислена с право на защита със Заповед №93 от 19.01.2015 г. В момента е асистент в ЮЗУ „Неофит Рилски“ по „Обща теория на гражданското право“ и „Обща теория на Търговското право“.

2. Актуалност на тематиката

Бих искал още от самото начало да подчертая, че приех поканата да участвам в уважаемото Научно жури, не защото съм специалист в конкретната област, а воден от убеждението, че избраната от докторанта тема е много важна и значима от научна, научно-приложна и от социално-политическа гледна точка. Защитата на личността и семейните отношения при домашно насилие е въпрос, който трябва да бъде изследван както в неговата гражданскоправна същност, така и от интердисциплинарни позиции, защото има съществени последици върху живота на държавата и обществото като цяло и върху семейството и отделната личност в частност.

От тази гледна точка, струва ми се е подходила и колегата, когато в уводната глава на изследването се спира на основните категории и понятия, свързани с домашното насилие. Тя е разгледала и анализирала правната уредба, формите и субектите в отношенията при осъществяване на домашно насилие, но не е пропуснала да отбележи международноправните аспекти, както и цялостния комплекс от мерки за преодоляването на този проблем – в областта

на правото, съдебната система и правоприлагането, но и в областта на образованието, здравеопазването и други сфери от социалния и политическия живот, включително с авторски оценки и мнения. Анализът, както и препоръките на автора, са от съществено значение при формирането на конкретна социална политика от страна на държавата и това може да се оцени като научен принос на дисертанта.

3. Познаване на проблема

Дисертационният труд е в обем от 183 страници (включително съдържанието, библиографията и едно кратко приложение). Той е структуриран в увод, три глави, заключение, библиография и приложение. Структурата е подредена логично и отразява предмета на изследването.

В увода, дисертантът аргументира важността на избраната тема, като посочва актуална информация на Световната здравна организация и данни от изследване на българското министерство на правосъдието, като дава оценката, че става въпрос за „глобален здравен проблем с мащабите на епидемия“. Дисертантът ясно е формулирал и необходимостта от „предприемането на спешни законови промени по отношение на ефективно прилагане на мерките за защита правата на жертвите на насилие, без всякаква дискриминация, основана на пол, раса, цвят на кожата, език, религия, политически или други убеждения, национален или социален произход, принадлежност към национално малцинство, имуществено състояние, рождение, възраст, здравословно състояние, увреждания, семейно положение, статут на мигрант или на бежанец или друг статут“ (стр. 9- 10).

Колегата развива и тезата за имплементиране на добрите международни практики, както с оглед правоприлагане, така и с бъдещи промени в областта на законодателството. Тя смята, че домашното насилие е обществено предизвикателство и борбата с него трябва да бъде навременна и адекватна, подплатена с ефективни институционални мерки и работещо законодателство.

В изследването са представени някои добри практики в борбата с домашното насилие, приложени в страни като Австрия, Чешката република, Франция, Испания и Англия. Анализирани са също така и някои негативни примери в страни като Хърватия, Турция и Албания.

Дисертантът обръща сериозно внимание на този проблем в условията на българската действителност, като анализира действията институциите – правителствени и неправителствени с конкретни функции по прилагането на Закона за защита срещу домашно насилие. Изследвана е и практиката на конкретен Районен съд – в гр. Перник за 2012, 2013, 2014, 2015 и 2016 г.

Съществен принос на автора е задълбочения анализ на съдебното производство по Закона за защита от домашно насилие и детайлното анализиране на правните разпоредби, залегнали в този нормативен акт. От тази гледна точка, най-интересна е трета глава (стр.101 –

164), където дисертантът демонстрира добро познаване на тази проблематиката, но и самочувствие да излезе с конкретни теоретични изводи и практико-приложни предложения. Тя обосновава необходимостта от координирани действия на държавните и неправителствените институции, занимаващи се с тази проблематика, както и огромното значение на разработването на дългосрочни мерки за борба с домашното насилие: провеждането на постоянни кампании за просвета в обществото по тези въпроси, разработването на обучителни програми, специализирана подготовка на експерти за организиране и предлагане на конкретна помощ на жертвите.

В заключителната част на изследването, авторът излиза и с конкретни предложения за промени в законодателството DE LEGE FERENDA.

Разбира се, не само автора, но и всички ние трябва да се обединим около тезата за необходимостта от обезпечаването на по-ефективна защита на пострадалите от насилие, особено, когато се касае за деца, които са жертва или свидетели на насилието в семейството.

Необходимо е всички ние да проявяваме също така, по-висока гражданска чувствителност и гражданска позиция за оптимизиране на обществените условия, а и на съдебните процедури, както и за създаване на допълнителни гаранции за защита интересите на пострадалите, особено когато това са деца.

В предложенията, авторът обръща внимание и на един фактор, който според мен е много важен, макар и не особено лицеприятен за нашето общество, а именно – липсата на официална статистика за жертвите на домашно насилие в България.

Въпросът за информационната замъгленост е проблем, който рефлектира и върху много други важни сфери в обществото. В България, а и в някои други държави-членки на ЕС няма статистическа информация за отношенията между жертвите и насилниците, което прави невъзможно оценяването на акта на домашното насилие сред престъпленията срещу личността. От тази гледна точка, предложението за създаването на Национален регистър за делата по ЗЗДН към министерството на правосъдието, би могло да се оцени като научен принос, но и като конкретна първоначална практическа стъпка в положителна посока при справянето с проблема за домашното насилие.

4. Методология на изследването

Дисертантът е използвал исторически, сравнително-правни и нормативни методи при изследването. Разбира се, тя не се е ограничила само до чисто правен анализ, а е използвала също така социологически и статистически данни – представила е факти и обстоятелства, касаещи държавата, социалния и политическия ред и разбира се факти, касаещи семейството и

отделната личност. По този начин е успяла да онагледява, в един достъпен вид, проблемите, свързани със социалния феномен „домашно насилие“.

Самият факт, че го оценява като „социален“, а не само като чисто „правен“ (а аз бих допълнил, че той е и „политически“ и „психологически“ и „международноправен“ и „социологически“ и т.н.), говори за желанието и амбициите на автора, да го анализира от всички възможни гледни точки. Това е показателно и за необходимостта, когато се изследват „социални феномени“ да се подхожда с един по-широк - интердисциплинарен подход на изследване, при който се комбинират изследователски методи от сферата на различни дисциплини – право, политология, история, социология, психология, а дори и международни отношения и международно право.

5. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Сузана Вескова Цанова - Рангелова е предложил следните научни публикации по темата на дисертационния труд:

- Относно домашното насилие и мерките за защита от него, Юбилеен сборник т. II „Право, управление и медии през XXI век“. Посветен на 20-годишнината от създаването на Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“, гр. Благоевград. 2012 г.;
- Домашното насилие в международноправен аспект, Сборник с научни трудове на Института за държавата и правото, том VIII, София, 2013 г.;
- Относно най-добрия интерес на детето в Семейното право, Сборник „Актуалните проблеми на съдебната практика по граждански дела и поставянето им като казуси в процеса на обучението“, ЮЗУ „Неофит Рилски“, гр. Благоевград, 2014 г.;
- Видове насилие според Закона за защита от домашно насилие – същност и особености, Сборник „Актуални проблеми на частното право“, научна конференция в памет на проф. д-р Траян Лялев, ЮЗУ „Неофит Рилски“, гр. Благоевград, 2014 г.

6. Автореферат

Авторефератът е изготвен съгласно изискванията и отразява основните резултати, постигнати в дисертацията.

7. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Смятам че, авторът е необходимо да има предвид някои критични бележки, когато реши да публикува дисертационния труд:

- Принос на докторанта са неговите изводи и предложения, които са разгледани в трета глава на дисертационния труд. Този текст може съществено да бъде разширен с много повече статистически и социологически данни, с което да се открият много повече теоретико-приложни проблеми;
- В трета глава, а може би и в една отделна глава, би могла много по-подробно да бъде разгледана и практиката на неправителствените организации, които са се посветили

на тази дейност. Тя е изключително важна за научната общност, защото разглежда проблематиката от един страничен, но много близък до живота ъгъл. Гледната точка на различни НПО, необременена от официалната социална политика и от административни рамки, би могла да бъде полезна за решаването на конкретни семейни, личностни и обществени проблеми. Подобен анализ би могъл да бъде полезен и за преодоляването на „традиционното“ недоверие на известна част от българското общество в НПО.

- Докторантът би могъл съществено да разшири и анализира литературата по тази проблематика, включително и в съседните балкански страни например.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват известен принос в науката* и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантът Сузана Вескова Цанова - Рангелова притежава необходимите теоретични знания и професионални умения по научната специалност „Гражданско и семейно право“, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, постигнатите резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’* на Сузана Вескова Цанова - Рангелова в област на висше образование: 3. Стопански, социални и правни науки, професионално направление 3.6. Право, докторска програма „Гражданскоправни науки“.

24.02.2020 г.

Изготвил становището:

Доц. д-р Тодор Кобуров